

ထူး တဖန်လီ။ မှန်ခွဲကွက်ဂီၤထူးတဖန်အံၤ လီၤဂင်တၢ်အညှိၣ်, မၤအသးကပုၣ်လုး, စုၣ်စီၣ် ညိး ဒီးကဖိထီၣ် ဒီးမၤညိၣ်န့ၣ်အသးလၢမှန်ခွဲကွက်ဂီၤအလီၢ် ကျဲတဖန်န့ၣ်လီၤ။ ကအိၣ်ဖျါထီၣ်စ့ၢ်ကီးလၢ ပိၣ်ခွဲအခိၣ်ချဲဘၣ်ခိၣ် (scrotum), ကံၣ်ကၢထံး (groin), မ့တမ့ၢ်, လၢကံၣ်ဒုၣ်လီၤ (thigh) န့ၣ်လီၤ။

- မၤန့ၣ်တၢ်ဆါအယၢ်ဝံၤစ့ၢ်အတီၢ်ပူၤ မှန်ခွဲကွက်ဂီၤ ထူးတဖန်ကအိၣ်ဖျါထီၣ်လီၤ။

ပိၣ်မှန်တဖန် - ပိၣ်မှန်တဖန်ဖဲတနံၣ်တဘျီကသံၣ်ကသီတၢ်မၤ ကွၢ်အပိၣ်မှန်ကွၢ်ဂီၤအဒွဲပူၤ (pap test) အခါ, တၢ် တဘၣ်လီၢ်ဘၣ်စးကအိၣ်ဖျါထီၣ်ဝဲလီၤ။ မှန်ခွဲကွက်ဂီၤ ထူးတဖန်အံၤ အိၣ်လၢပိၣ်မှန်ဒၢလီၢ်အခိၣ်ထံး (cervix) သ့ အယံ, ပိၣ်မှန်တဖန်ကြးမၤကွၢ်အသးတဘျီဘၣ်တဘျီဘၣ်ဆၢဘၣ်တတီၢ် န့ၣ်လီၤ။

တၢ်ကူစါယါဘျီ
ကျဲလၢတၢ်ကယါဘျီ HPV အဂီၢ်တအိၣ်ဘၣ်။ မှန်ခွဲကွက်ဂီၤ ထူးတဖန်အံၤကသံၣ်သရၣ်ကွဲးထူးကွဲးဝဲသ့, မ့တမ့ၢ် လီၤမၤဒၣ်အတၢ်သ့,မ့တမ့ၢ် ကအိၣ်ဒၣ်ဖဲန့ၣ်ဝံၤကထီၣ်တၢ်လီၤပျံၤ တၢ်ဘၣ်ယိၣ်အလီၢ်သ့ဝဲလီၤ။ တၢ်အကါဒိၣ်နီၣ် မးလၢနကတဘၣ်သ့ၣ်ညါနတၢ်အိၣ်ဆူၣ်အိၣ်ချဲအဝုၣ်ဒိၣ်ဖျါ နမၤကွၢ်နသး တနံၣ်တဘျီဘၣ်ဆၢဘၣ်တတီၢ်န့ၣ်လီၤ။

တၢ်ဒိတဒၢတြီဆၢသး
HPV န့ၣ်, ဒ် STD တၢ်ဆါအဂၤတဖန်အသိး နဒိတဒၢတြီဆၢသးသ့ဒိဖျါ နဟးဆူး တၢ်မံယုၣ်အိၣ်ယုၣ် (sex) မ့တမ့ၢ် နမံယုၣ်အိၣ်ယုၣ်ထဲဒၣ်ဒီးပုၤလၢအတဘၣ်တၢ်ဆါအံၤ, ဒီးအဝဲမံယုၣ်အိၣ်ယုၣ်ထဲဒၣ်ဒီးနၤတဂၤနီၤလီၤ။

တၢ်ဖျိၣ်တဖန် (condoms) ဒိတဒၢတၢ်ဒိသိး HPV သ့တရၢလီၤ အသးတဂ့ၤအဂီၢ်န့ၣ်တသ့ဘၣ်။

စူးဖလူး(စ်) ယဲတၢ်ဆါ (SYPHILIS)
စူးဖလူး(စ်)မှန်တၢ်ဆါလၢအဘၣ်တၢ်ရၢလီၤအံၤလၢပုၤတဂၤ ဆူအဂၤတဂၤအအိၣ်ဒိဖျါ တၢ်မံယုၣ်အိၣ်ယုၣ် (sex) ဒီးတၢ်ဆါအံၤ ကဲထီၣ်ဒိဖျါ ဘဲး(ခဲ)ထံရံယါတၢ်ဆါအယၢ်တဖန်န့ၣ်လီၤ။ တၢ်ဆါအံၤ တၢ်ဆူအံၤလၢပုၤတဂၤဆူအဂၤ တဂၤအအိၣ်ဒိဖျါတၢ်ဘၣ်ထံးလိၣ်သး (contact) ဒီး စူးဖလူး(စ်) တၢ်ဆါပူၤလီၢ် (syphilis sore) န့ၣ်လီၤ။

တၢ်ဆါအပနီၣ်/အကွၢ်ဂီၤတဖန်
စူးဖလူး(စ်)အိၣ်ဒီးအတၢ်ဆါပနီၣ်တၢ်ဆါကွၢ်ဂီၤ လၢအလီၤဂင်လိၣ်သးဒီးတၢ်ဆါအဂၤတဖန်န့ၣ်လီၤ။ တၢ်ဆါအံၤ အိၣ်ဝဲသၢပတီၢ်လီၤ။

အပတီၢ်တၢ် - တၢ်ဆါအပနီၣ်အဆိကတၢ်တဖန်ကအိၣ်ဖျါထီၣ် ဖဲနမၤန့ၣ်တၢ်ဆါအယၢ်ဝံၤ 10 ဆူ 90 သီ အတီၢ်ပူၤန့ၣ်လီၤ။ တၢ်မ့ၢ်တယါဘျီအံၤဘၣ်န့ၣ်, တၢ်ဆါအံၤကနးထီၣ်လီၤ။

အပတီၢ်ခဲ - တၢ်ဆါအယၢ်န့ၣ်ကပြုထီၣ်ဖဲနမိၢ်ပုၤအ လီၤတၢ်လီၢ်တတီၢ် မ့တမ့ၢ် တၢ်လီၢ်အါတီၢ်လီၤ။ နဘျီ ပြုထီၣ်အံၤတသးဂံၣ်ဘၣ်။ တၢ်မ့ၢ်တယါဘျီအံၤ ဘၣ်န့ၣ်တၢ်ဆါအံၤကနးထီၣ်လီၤ။

အပတီၢ်သၢ - တၢ်ဆါအပနီၣ်လၢတၢ်ချၢတကပၤကလီၤ မၢ်ကွဲး ဘၣ်ဆၣ်ဒီးပုၤဘၣ်တၢ်ဆါတဂၤအံၤကသ့ၣ်ညါ လီၤအသးလၢအစ့ၣ်တၢ်သ့ၣ်ညါတဖန်လီၤမၢ်ကွဲး (lack of sensation), အခိၣ်န့ၣ်သးတၢ်ဆိကမိၣ်ဂံၢ် ဘါစၢ်လီၤ (decline in mental ability) , နီၣ်ဒိကွၢ်ဂီၤတမံၤမံၤလူၤဝဲၤ တသ့တန့ၣ်လၢဘၣ် (loss of the ability to move a body part). တၢ်မ့ၢ်တယါဘျီအံၤဘၣ်န့ၣ်စူးဖလူး(စ်)တၢ်ဆါအံၤ ဆူၤ ပုၤဆူတၢ်သံသ့ဝဲလီၤ။

တၢ်ကူစါယါဘျီ
ဖဲစူးဖလူး(စ်)တၢ်ဆါစးထီၣ်သီအပတီၢ်တဖန်န့ၣ်တၢ်ယါ ဘျီအံၤသ့ဝဲညိကဒၣ်လီၤ။ ကသံၣ်လၢနလဲၤပူၤဒၣ်နဲလၢတၢ် ဆါကသံၣ်အလီၢ်သ့တအိၣ်နီၣ်တမံၤလၢကမၤသံဘဲး(ခဲ)ထံရံယါတၢ် ဆါအယၢ်လၢအဒူးကဲထီၣ်စူးဖလူး(စ်)တၢ်ဆါအံၤ ဘၣ်။ ဘၣ်ဆၣ် ဒီးဖဲတၢ်ဆါစးထီၣ်သီအပတီၢ်တဖန်န့ၣ်, ကသံၣ်သရၣ်ဟ့ၣ်နၤ ကသံၣ်လၢအမၤဘျီတၢ်ဆါအံၤသ့ဝဲ လီၤ။ တၢ်ယါနၤ အယံတၢ်ဆါကဘျီကျဲဘၣ်ဆၣ်ဒီးတၢ်ဆါအယံတၢ်လၢအဟးဂီၤ တွၢ်လံတဖန်န့ၣ်တၢ်ဘျီဘၣ်ကျဲအံၤတသ့တန့ၣ်လၢဘၣ်။

တၢ်ဒိတဒၢတြီဆၢသး
နဒိတဒၢတြီဆၢသးဒိသိးစူးဖလူး(စ်)တၢ်ဆါသ့တဘၣ်နၤတဂ့ၤ

အဂီၢ်န့ၣ်သ့ဝဲလီၤ။ ဒ် STD တၢ်ဆါအဂၤတဖန်အ သိး, နဒိတဒၢနသးသ့ဒိဖျါ နတမံယုၣ်အိၣ်ယုၣ်တၢ် (not having sex) မ့တမ့ၢ်, နမံယုၣ်အိၣ်ယုၣ်ဒီးပုၤလၢအတ ဘၣ်တၢ်ဆါအံၤ ဒီးမ့ၢ်စ့ၢ်ကီးပုၤလၢအမံယုၣ်အိၣ်ယုၣ်ထဲဒၣ်ဒီးနၤတဂၤနီၤန့ၣ်လီၤ။ တၢ်ဖျိၣ်တဖန် (condoms) န့ၣ်ဒိတဒၢတၢ်ဒိသိးစူးဖလူး(စ်) တၢ်ဆါသ့တ ရၢလီၤအသးတဂ့ၤအဂီၢ်န့ၣ်တသ့တန့ၣ်ဘၣ်။

နမ့ၢ်အဲၣ်ဒီးအါထီၣ်တၢ်ဝုၣ်တၢ်ကျိၤဘၣ်ယးဒီး STD တၢ်ဆါတဖန်အဝုၣ် ဒိဖျါ အု(န)ထၢဂ်နး(ထံ)န့ၣ် ဝံသးစူၤဟဲန့ၣ်လီၤကွၢ်ဖဲ -

Body Health Resources Corporation
www.thebody.com

American Social Health Organization
www.iwannaknow.org and www.ashastd.org

The Centers for Disease Control National Prevention Information Network
www.cdcnpi.org

နမ့ၢ်အဲၣ်ဒီးအါထီၣ်တၢ်ဝုၣ်တၢ်ကျိၤတဖန်အံၤဒိဖျါထဲလဲဖိ န့ၣ်, ဝံသးစူၤကီး

CDC National STD Hotline
1-800-227-8922
24 hours a day, 7 days a week

CDC National AIDS Hotline
1-800-342-AIDS (1-800-342-2437)
24 hours a day, 7 days a week

National Women's Health Information Center, a part of the U.S. Department of Health and Human Services
1-800-994-9662

• • •

တၢ်ဝုၣ်လၢလံၣ်ရၢလီၤအံၤအပူၤတဖန် တၢ်ဟံးန့ၣ်ဝံၤကျဲဘၣ်အံၤဒ်အလီၢ်အိၣ်အသိး လၢတၢ်ကွဲးလၢအဘၣ်တၢ်ကတဲၣ်ကတီၢ်အံၤလၢ -

The Centers for Disease Control and Prevention (CDC)
Body Health Resources Corporation
American Social Health Association

လံၣ်ရၢလီၤအံၤတၢ်ဒူးအိၣ်ထီၣ်အံၤဒိဖျါကျိၣ်စ့တၢ်ဆိၣ်ထွဲလၢတၢ်အိၣ် ဆူၣ်အိၣ်ချဲဒီးပုၤဝုၣ်တၢ်မၤစၢၤဝဲၤကျိၤ, တၢ်သူးကျဲပုၤလီၤလၢ လီၢ်အိၣ်လီၢ်လီၢ်ဆိးလၢပုၤဘၣ်ကီဘၣ်ခဲအဂီၢ်ဝဲၤဒးန့ၣ်လီၤ။

တၢ်လၢပုၤကီးဂၤဒဲးကြးသ့ၣ်ညါ ဘၣ်ယးတၢ်ဆါတဖန်လၢတၢ်ဆူၤ အံၤဆူပုၤလၢအအိၣ်သ့ဒိဖျါမ့ၢ်ခွဲၤ လုၢ်လၢ်တၢ်မံယုၣ်အိၣ်ယုၣ်အယံ

What Everyone Should Know about Sexually Transmitted Diseases (STDs) (KAREN)

www.refugees.org
Protecting Refugees, Serving Immigrants,
Upholding Freedom since 1911

တၢ်အိၣ်မုၢ်လၢပုၤဒီးတၢ်အိၣ်ဆူၣ်အိၣ်ချဲ

လၢတၢ်ဆဲးကျိးအဂီၢ် - riht@uscrdc.org
U.S. Committee for Refugees and Immigrants
1717 Massachusetts Ave., NW
Suite 200
Washington, DC 20036
ဖဲလံဖိ - 202 • 347 • 3507
Fax: 202 • 347 • 7177
www.refugees.org

ပဒီတဒာပသးဒ်သိး STD တၢ်ဆါတဖၣ်သုတဘဉ်ပှၤတဂ့ၤန့ၣ်သ့ဝဲလီၤ

ချမ်ဒံၤယၤ (CHLAMYDIA)

ချမ်ဒံၤယၤ မ့ၢ် STD တၢ်ဆါတကလုၣ်လၢတၢ်ကူစါယါဘျါအီၤန့ၢ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ဆါအံၤတၢ်ဆှါအီၤလၢပှၤတဂၤဆူ ပှၤအဂၤတဂၤအအိၣ်သ့ဖဲတၢ်အိၣ်ယုၣ်လၢပိၣ်မုၢ်က့ၢ်ဂီၤ(vaginal), လၢခဲပူၤ (anal) , မ့တမ့ၢ်လၢထးခိၣ်(oral) န့ၣ်လီၤ. မိၢ်လၢအဘဉ် ချမ်ဒံၤယၤ တၢ်ဆါ တဂၤ, မ့ၢ်အိၣ်ဖျါၣ်အဖိခီဖျါအပိၣ်မုၢ်က့ၢ်ဂီၤအကျိၤ (vaginal childbirth) န့ၣ်,ဆှါယီၤတၢ်ဆါအံၤဆူဖိအအိၣ်ဖဲအအိၣ်ဖျါၣ်ဝဲအဆၢကတီၢ်န့ၣ်သ့လီၤ. ပိၣ်မုၢ်ပိၣ်ခွါလၢအအိၣ်ဒီး တၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤဘဉ်ယးတၢ်မံယုၣ်အိၣ်ယုၣ်တဖၣ်, ဒီးလီၤဆီဒၣ်တၢ်ပှၤလၢအသးအိၣ် 20 ဒီး 30 အဘၢၣ်စၤတဖၣ် ကြူးမၤကွၢ်အသးလီၤ. တၢ်ဆါအံၤ, တၢ်မ့ၢ်တကူစါယါဘျါအီၤဘဉ်န့ၣ် မၤဟးဂီၤနီၤခိတၢ်မၤတၢ်ရဲၣ်ကျဲၤဘဉ်ယး ချံ့ သၣ်တၢ်ဂုၤထီၣ်ပသီထီၣ်(reproductive system) လၢပိၣ်မုၢ်ဒီးပိၣ်ခွါတဖၣ်အပူၤဒိၣ်ဒိၣ်ကလဲၣ်သ့ဝဲ ဒီးလၢတၢ် အံၤအယံၤအချံ့အသၣ်တဂ့ၤလၢၤ (infertile) ဒီးအဖိအိၣ်တသ့တန့ၢ်လၢၤဘဉ်.

တၢ်ဆါအပနီၣ်/အက့ၢ်ဂီၤတဖၣ်

ပိၣ်မုၢ်တဖၣ်- ပိၣ်မုၢ်အါတက့ၢ်တအိၣ်ဒီးတၢ်ဆါအပနီၣ်နီၣ်တမံၤဘဉ်. မ့ၢ်အိၣ်ဒၣ်လဲၣ်မ့ၢ်ဒၣ်တဆံးတက့ၢ်ဖိလီၤ. ပိၣ်ခွါတဖၣ်- ပိၣ်ခွါအါဂၤတအိၣ်ဒီးတၢ်ဆါအပနီၣ်နီၣ်တမံၤဘဉ်. မ့ၢ်အိၣ်ဒၣ်လဲၣ်န့ၣ်ညီန့ၢ် မ့ၢ်ဒၣ်တၢ်တဆံးတက့ၢ်ဖိလီၤ. ပိၣ်ခွါတနီၤကအိၣ်ဒီးတၢ်အထံ (discharge) ဟဲထီၣ်လၢအပိၣ်ခွါက့ၢ်ဂီၤပူၤန့ၣ်လီၤ.

တၢ်ကူစါယါဘျါ

တၢ်ယါဘျါ ချမ်ဒံၤယၤ တၢ်ဆါအံၤလၢကသံၣ်မၤသံတၢ်ဆါအယၢ် (antibiotics) န့ၣ်သ့ဝဲလီၤ. ပှၤကိးဂၤဒဲးလၢ အမဲယုၣ်အိၣ်ယုၣ်ဒီးပှၤလၢအဘဉ်တၢ်ဆါအံၤကြူးကူစါယါဘျါအသးလၢကသံၣ်သရၣ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ဒီတဒၢအကျဲ

- ဟးဆွဲးတၢ်မံယုၣ်အိၣ်ယုၣ် (not having sex)
- ဟးဆွဲးတၢ်မံယုၣ်အိၣ်ယုၣ်ဒီးပှၤလၢအဘဉ်တၢ်ဆါအံၤ
- ထီဘီ သူရိဘၢၣ်တၢ်ဖျိၣ် (condom) ဒီးရိဘၢၣ်တၢ်ဒူၣ်လၢမဲအဂီၢ် (dental dam) (မုၢ်ဂ့ၤခွါဂ့ၤ), ဒီးသူအီၤမ့ၢ်ဘဉ်လီၤတံၢ်လီၤဆဲး.

ကၢၢ်နီၣ်ရံယၢၣ် ယဲတၢ်ဆါ (GONORRHEA)

ကၢၢ်နီၣ်ရံယၢၣ်အံၤမ့ၢ်ယဲတၢ်ဆါတကလုၣ်လၢတၢ်ယါဘျါအီၤန့ၢ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ဆါအံၤတၢ်ဆှါအီၤဆူပှၤအဂၤတဂၤအအိၣ်သ့ဝဲခီဖျါတၢ်အိၣ်ယုၣ်လၢပိၣ်မုၢ်က့ၢ်ဂီၤ (vaginal), လၢခဲပူၤ (anal),

မ့တမ့ၢ် လၢထးခိၣ် (oral) န့ၣ်လီၤ. မိၢ်လၢအဘဉ်ကၢၢ်နီၣ်ရံယၢၣ်တၢ်ဆါတဂၤမ့ၢ်အိၣ်ဖျါၣ်အဖိခီဖျါ အပိၣ်မုၢ်က့ၢ်ဂီၤအကျိၤန့ၣ်, ဆှါယီၤတၢ်ဆါအံၤဆူ အဖိအအိၣ်ဖဲအအိၣ်ဖျါၣ်ဝဲအဆၢကတီၢ်န့ၣ်သ့လီၤ. ကၢၢ်နီၣ်ရံယၢၣ်တၢ်ဆါဘဉ်ပှၤအယံၤ, ဒူးအိၣ်ထီၣ်တၢ်အိၣ် ဆူၣ် အိၣ်ချွဲ တၢ်ကီတၢ်ခဲဖးဒီၣ်လၢပၢပီၢ်သ့ဝဲလီၤ. ကၢၢ်နီၣ်ရံယၢၣ်တၢ်ဆါအံၤဒ် ချမ်ဒံၤယၢၣ်တၢ်ဆါအသိး တၢ်မ့ၢ်တ ယါဘျါအီၤ ဘဉ်န့ၣ်, ဒူးအိၣ်ထီၣ်ချံ့သၣ်တဂ့ၤတၢ်ကီတၢ်ခဲ (infertility)သ့ဝဲလီၤ.

တၢ်ဆါအပနီၣ်/အက့ၢ်ဂီၤတဖၣ်

ပိၣ်မုၢ်တဖၣ်- ပိၣ်မုၢ်အါတက့ၢ်တအိၣ်ဒီးတၢ်ဆါအက့ၢ်ဂီၤတဖၣ်ဘဉ်. မ့ၢ်အိၣ်ဒၣ်လဲၣ် မ့ၢ်ဒၣ်တဆံးတက့ၢ်လီၤ. တၢ်တဖၣ်အံၤကမ့ၢ်ဝဲ -

- ဖဲအဆံၣ်ဆါအဆၢကတီၢ်န့ၣ်, ကဆါမ့တမ့ၢ်ကကိၢ်အူ
- တၢ်အထံအနံၤဟးထီၣ်လၢအပိၣ်မုၢ်က့ၢ်ဂီၤပူၤ လၢအတမၤညီန့ၢ်အသး

ပိၣ်ခွါတဖၣ် - ပိၣ်ခွါအါဂၤတအိၣ်ဒီးတၢ်ဆါအက့ၢ်ဂီၤတဖၣ်ဘဉ်. မ့ၢ်အိၣ်တခီ,ကအိၣ်ဖျါထီၣ်ဖဲအဝဲမၤန့ၢ်တၢ်ဆါအံၤဝံၤ ခံသီ တုၤလၢယုၤသီအဆၢကတီၢ်န့ၣ်လီၤ.တၢ်ဆါက့ၢ်ဂီၤတဖၣ်ကမ့ၢ်ဝဲ-

- ဖဲအဆံၣ်ဆါအဆၢကတီၢ် ကကိၢ်အူ
- တၢ်အထံအလွဲၢ်အဝါ, အလါဟ့ မ့တမ့ၢ် အဘီကဟဲထီၣ်လၢအပိၣ်ခွါက့ၢ်ဂီၤပူၤ
- ပိၣ်ခွါတနီၤ အဒံၣ်ချံ့ ကညိးထီၣ်ဒီးကဆါ

တၢ်ကူစါယါဘျါ

ကၢၢ်နီၣ်ရံယၢၣ်ယဲတၢ်ဆါအံၤတၢ်ယါဘျါအီၤန့ၢ်ဝဲ ခီဖျါတၢ်သူကသံၣ်မၤသံတၢ်ဆါအယၢ် (antibiotics) န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ဒီတဒၢသးအကျဲ

- ဟးဆွဲးတၢ်မံယုၣ်အိၣ်ယုၣ် (not having sex)
- မံယုၣ်အိၣ်ယုၣ်ဒီးပှၤလၢအအိၣ်ဒီးတၢ်ဆါအံၤတဂ့ၤ
- ထီဘီသူရိဘၢၣ်တၢ်ဖျိၣ် (condom) (မုၢ်ဂ့ၤခွါဂ့ၤ) ဒီး ရိဘၢၣ်တၢ်ဒူၣ်လၢမဲအဂီၢ် (dental dam) ဒီး သူအီၤမ့ၢ်ဘဉ်လီၤတံၢ်လီၤဆဲး .

ဟၢဖံၤ(ဇံ) တၢ်ဆါ (HERPES)

ဟၢဖံၤ(ဇံ) မ့ၢ် STD တၢ်ဆါတကလုၣ်, တၢ်ဆါလၢတၢ်ဆှါအီၤဆူပှၤဂၤအအိၣ်သ့ခီဖျါတၢ်မံယုၣ်အိၣ်ယုၣ် (sex), ဒီးကဲထီၣ်ဝဲဖဲပထးခိၣ် (oral herpes) မ့တမ့ၢ် မ့ၢ်ခွါက့ၢ်ဂီၤအလိၤ (genital herpes) ခီဖျါ ဟၢဖံၤ(ဇံ) တၢ်ဆါအယၢ် (herpes simplex viruses) န့ၣ်လီၤ. ထဲဘ့ၣ်ကုဘဉ်ထံးလိၣ်သးအယံၤဇိၤန့ၣ် တၢ်ဆှါယီၤတၢ်ဆါအံၤ လၢပှၤတဂၤ ဆူပှၤအဂၤတဂၤအအိၣ်သ့ဝဲလီၤ. မ့ၢ်တၢ်ဆါလၢအမၤညီန့ၢ်အသးအါမးလီၤ. ပှၤတနီၤ တသ့ၣ်ညါ

ဒၣ်လဲၣ်လၢအဘဉ်တၢ်ဆါအံၤမ့တမ့ၢ်, ဆိကမိၣ်ဝဲလၢအမ့ၢ်တၢ်ဆါအဂၤတမံၤဒၣ်လီၤ. ကျဲလၢတၢ်ကယါ ဘျါ ဟၢဖံၤ(ဇံ) တၢ်ဆါအံၤတအိၣ်ဘဉ်.

တၢ်ဆါအပနီၣ်/အက့ၢ်ဂီၤတဖၣ်

- ဟၢဖံၤ(ဇံ) တၢ်ဆါလၢတၢ်ထံၣ်ဘဉ်ညီန့ၢ်အီၤန့ၣ် မ့ၢ်တၢ်ပြုထီၣ်ဆဲးဆဲးဖိတကရူၢ် တကရူၢ်လၢ , ဖဲဆၢကတီၢ်ယံၣ်ထီၣ်န့ၣ်ကိၢ်ယုၤကွံၣ်ဝံၤအိၣ်ဖျါက့ၤလီၤဂၣ်ဒ်တၢ်ဘဉ်ကူးအလီၢ်.
- တၢ်ပနီၣ်တဖၣ်အံၤတအိၣ်ဖျါထီၣ်ဖဲပှၤတဂၤမၤန့ၢ်တၢ်ဆါအယၢ်အံၤဝံၤ, တဘျူးနွံ, တဘျူးလါ, မ့တမ့ၢ် တုၤလၢတဘျူးနံၣ်ဝံၤအတီၢ်ပှၤ.
- ပှၤအါဂၤတအိၣ်ဒီးတၢ်ပနီၣ်တဖၣ်အံၤ, မ့တမ့ၢ်အိၣ်ဒၣ်ထဲတဆံးတက့ၢ်ဇိၤ ဒီးဆိကမိၣ်ကမၣ်ဝဲလၢအမ့ၢ်တၢ်ဆါအဂၤတမံၤမံၤလီၤ.

တၢ်ကူစါယါဘျါ

ဟၢဖံၤ(ဇံ)တၢ်ဆါန့ၣ်နယါဘျါအီၤတန့ၢ်ဘဉ်. ကသံၣ်တအိၣ်စ့ၢ်ကိးနီၣ်တမံၤလၢကဒိတဒၢနၤလၢတၢ်ဆါအံၤဘဉ်.

တၢ်ဒီတဒၢအကျဲ

ကျဲအဂ့ၤတတၢ်လၢနကဒိတဒၢနသးဒ်သိးဟၢဖံၤ(ဇံ) တၢ်ဆါသုတဘဉ်နၤ တဂ့ၤအဂီၢ်န့ၣ် မ့ၢ်တၢ်ဟးဆွဲးတၢ်မံယုၣ်အိၣ်ယုၣ် (sex) န့ၣ်လီၤ. ဘဉ်ဆဉ်ဒီးပှၤလၢတမံယုၣ်အိၣ်ယုၣ်တၢ်နီတဘျီတ ဖၣ်ဒၣ်လဲၣ် မၤန့ၢ်တၢ်ဆါအယၢ်လၢအမ့ၢ်Herpes simplex virus အံၤသ့ဝဲဒီးဆှါယီၤဝဲဆူပှၤဂၤအအိၣ်သ့ဝဲလီၤ.

အူး(ဒ်စ်)တၢ်ဆါ HIV/AIDS

HIV(Human Immunodeficiency Virus) မ့ၢ် Virus တၢ်ဆါအယၢ်လၢအဒူးအိၣ်ထီၣ်အူး(ဒ်စ်)တၢ်ဆါ (Acquired Immunodeficiency Syndrome) န့ၣ်လီၤ. HIV တၢ်ဆါအံၤတၢ်ဆှါအီၤဆူပှၤဂၤအအိၣ်သ့ခီဖျါတၢ်ဘဉ်ထံးလိၣ်သး (contact) ဒီး ပှၤလၢအအိၣ်ဒီးတၢ်ဆါအံၤတဂၤအသ့ၣ် (blood), အပိၣ်ခွါထံနီ (semen), အပိၣ်မုၢ်အထံနီ (vaginal fluid) , မ့တမ့ၢ် အန့ၢ်ထံန့ၣ်လီၤ. HIV အံၤတၢ်ဒီတဒၢအီၤသ့ဝဲညီကဒၣ်လီၤ. ပှၤလၢအတၢ်ဆါအပနီၣ်တၢ်ဆါအက့ၢ်ဂီၤတဖျါတဖၣ်ဆှါယီၤတၢ်ဆါဆူပှၤဂၤအအိၣ်သ့ဝဲန့ၣ်လီၤ.

တၢ်ဆါအပနီၣ်/တၢ်ဆါအက့ၢ်ဂီၤတဖၣ်

- ပှၤတဂၤလၢအမၤန့ၢ်လဲ HIV တၢ်ဆါအယၢ်အံၤ, လၢတဘျူးနံၣ်အတီၢ်ပှၤတၢ်မၤအသးသ့ဝဲလၢတၢ်ဆူးတၢ်ဆါအပနီၣ်တအိၣ်ဖျါထီၣ်နီတမံၤဘဉ်.

- နကွၢ်ပှၤတဂၤဝံၤနစံးလၢအအိၣ် ဒီး HIV တၢ်ဆါအယၢ်လဲ မ့တမ့ၢ် တအိၣ်ဘဉ်လဲၣ်န့ၣ် တသ့ဘဉ်.
- ကျဲထဲတဘီဇိၤလၢနကသ့ၣ်ညါလၢပှၤတဂၤအိၣ်ဒီး HIV တၢ်ဆါအယၢ်ဧါ တအိၣ်ဘဉ်လဲၣ်န့ၣ် မ့ၢ်ဒၣ်ခီဖျါ တၢ်မၤကွၢ် (HIV test) န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ကူစါယါဘျါ

ကျဲလၢတၢ်ကယါဘျါ HIV အဂီၢ်တအိၣ်နီတမံၤဘဉ်ဆဉ်တၢ်ကယါအီၤအဂီၢ်ကျဲအိၣ်ကစီဒလီၤ. ခီဖျါကသံၣ်ကသီတၢ်အံးထွဲကွၢ်ထွဲလၢအဘဉ်, ကသံၣ်ကသီဒီးတၢ်အိၣ်န့ၢ်ဂံၢ်န့ၢ်ဘါတဖၣ် အယံၤ, ပှၤအိၣ်ဒီး HIV တဂၤအိၣ်ဆူၣ်အိၣ်ချွဲဒီးအိၣ်မူအါနံၣ်အါလါ (live a long and healthy life) သ့ဝဲလီၤ. ပိၣ်မုၢ်အိၣ်ဒီး HIV တဖၣ်မ့ၢ်အိၣ်ဟူးအိၣ်သးန့ၣ်ကြူးဒီးန့ၢ် တချူးအိၣ်ဖျါခါတၢ်အံးထွဲကွၢ်ထွဲ (pre-natal care) ဒီးတၢ်ဒီးယါသး (treatment) လၢကတြီယၣ်တၢ်ဆါ အံၤဒ် သိး သုတဘဉ်ကူဘဉ်ဂၣ်အဖိဆဲးဖိအဂီၢ်လီၤ.

တၢ်ဒီ တဒၢ ကြိဆၢသး

HIV အံၤ တၢ် ဒီ တဒၢ ကြိဆီအီၤသ့ဝဲလီၤ. ကြိဆီ HIV ခီဖျါ -

- ဟးဆွဲးတၢ်မံယုၣ်အိၣ်ယုၣ် (not having sex)
- ဟးဆွဲးတၢ်မံယုၣ်အိၣ်ယုၣ်ဒီးပှၤလၢအဘဉ်တၢ်ဆါအံၤ
- ထီဘီသူရိဘၢၣ်တၢ်ဖျိၣ် (condom) (မုၢ်/ခွါ) ဒီးရိဘၢၣ် တၢ်ဒူၣ် လၢမဲအဂီၢ်(dental dam) ဒီးသူအီၤမ့ၢ်ဘဉ်လီၤတံၢ်လီၤဆဲးတက့ၢ်.

HPV (HUMAN PAPILLOMAVIRUS) OR GENITAL WARTS HPV မ့တမ့ၢ် ထူး လၢမ့ၢ်ခွါက့ၢ်ဂီၤအလိၤ

HPV မ့ၢ်တၢ်ဆါအယၢ် virus တကရူၢ်လၢတၢ်ဆှါအီၤလၢပှၤတဂၤဆူပှၤအဂၤတဂၤအအိၣ်သ့ခီဖျါတၢ်မံယုၣ် အိၣ်ယုၣ် (sex) န့ၣ်လီၤ. HPV ဆှါပှၤဆူ ဒၢလီၢ် ခဲ(နီ)စၢၣ်လၢအမ့ၢ်တၢ်ဆါလၢအဒူးအိၣ်ထီၣ်တၢ်ဘဉ်ယိၣ်လၢသးသမူအဂီၢ်အံၤသ့ဝဲလီၤ. HPV ဒူးအိၣ်ထီၣ်မုၢ်ခွါက့ၢ်ဂီၤထူး (genital warts) သ့ဝဲလီၤ. မုၢ်ခွါက့ၢ်ဂီၤထူးတဖၣ်အံၤ တၢ်ထံၣ်ဘဉ်အီၤသ့ဝဲလၢဒၢလီၢ်ခိၣ်ထိး (cervix), ပိၣ်မုၢ်က့ၢ်ဂီၤအချၢတကပၤ (vulva), ပိၣ်မုၢ်က့ၢ်ဂီၤအဒွဲပူၤ (vagina), ခံပူၤ (anus) , မ့တမ့ၢ် ပိၣ်ခွါက့ၢ်ဂီၤ (penis) အလိၤန့ၣ်လီၤ.

တၢ်ဆါအပနီၣ်/အက့ၢ်ဂီၤတဖၣ်

- ပှၤအါတက့ၢ်လၢအဘဉ် HPV န့ၣ်, တၢ်ဆါအပနီၣ်တအိၣ်နီတမံၤဘဉ်.
- လၢတၢ်မၤအသးတနီၤန့ၣ်, HPV ဒူးအိၣ်ထီၣ် မုၢ်ခွါက့ၢ်ဂီၤ